

Макушев П.В., д.ю.н., професор,
Чухно Н.О., студент,
Дніпровський гуманітарний університет, м. Дніпро, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ЗМІСТ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ЇХ ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

Корупційні правопорушення становлять небезпеку для держави, завдають значної шкоди правопорядку, уповільнюють розвиток демократичних інститутів суспільства. Особливо небезпечними виявами корупції є вчинення суспільно небезпечних корупційних діянь (злочинів). Зважаючи на те, що кримінальна відповідальність являє собою найсуворіший вид юридичної відповідальності, то корупційні злочини відносяться до найбільш суспільно небезпечних корупційних правопорушень, які потребують дієвих заходів реагування з боку держави на їх вчинення.

Зазначимо, що донедавна вітчизняне кримінальне законодавство не містило поняття корупційного злочину, яке б охоплювало усі кримінальні правопорушення цього роду та прямої вказівки на відповідальність за його вчинення. Досить влучно з цього приводу висловився В.Є. Скулиш, на думку якого «протягом останніх років саме завдяки недосконалості антикорупційного законодавства в Україні склалась ситуація, в якій особи, що вчиняють корупційні діяння, здебільшого не отримували справедливого покарання за свої дії. Це зумовлено тим, що дії винних у вчиненні корупційних діянь осіб завжди можна було кваліфікувати за Кодексом України про адміністративні правопорушення, який визначав поняття «корупційного правопорушення», і притягати їх до адміністративної відповідальності, заходи якої менш суворі [1, с. 107]. «Одна з головних ознак, яка відрізняє українське кримінальне законодавство від кримінального законодавства зарубіжних країн - відсутність закріплення норм, що встановлюють відповідальність за корупційні злочини», – зазначала А.В. Виговська [2, с. 352-353]. Відсутність нормативного закріплення поняття корупційного злочину та встановлення відповідальності за їх вчинення належить до тих правових чинників, які гальмували дію заходів запобігання та протидії корупції, а також призначення суворого покарання винним у вчиненні корупційних діянь особам.

Це підтверджується статистичними даними щодо кількості осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією кримінальних правопорушень в Україні, яка постійно збільшується. Так, наприклад, у 2015 р. загальна кількість становила 15908, у 2016 р. - 15770, у 2017 р. - 20250, у 2018 р. - 20385.

Збільшується і кількість кримінальних проваджень, у яких особам повідомлено про підозру - 2015 р. - 6408, 2016 р. - 6052, 2017 р. - 7893, 2018 р. - 8504. Упродовж 2017-2018 рр. зросла також кількість кримінальних правопорушень, щодо яких було скеровано обвинувальний акт до суду. Так, наприклад, якщо у 2015 р. ці показники становили 5073, у 2016 р. - 4646, то у 2017 р. відбулось зростання кількості направлених обвинувальних актів до 6164, а у 2018 р. до 7335 [3, с. 291].

Кримінальний кодекс України (далі – ККУ) не містить поняття «корупційного злочину», а лише визначає їх перелік. Визначення цього поняття можливе лише шляхом застосування системного аналізу законодавства України. Зокрема, ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» містить визначення корупційного правопорушення як діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/ або цивільно-правову відповідальність [4].

З метою посилення кримінальної відповідальності осіб, які наділені службовими повноваженнями, за вчинені ними корупційні діяння, у прикінцевих положеннях Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» законодавець передбачив доповнення змісту ст. 45 ККУ приміткою, яка містить перелік корупційних злочинів («Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям» розділу IX «Звільнення від кримінальної відповідальності» Загальної частини ККУ) [5].

Зважаючи на співвідношення національної та міжнародної систем корупційних злочинів, можна дійти висновку, що вони повністю не збігаються. Зокрема, корупційними злочинами ст. 23 Конвенції ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. визнає легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, а ККУ – ні. Водночас ККУ до розряду корупційних злочинів відносить, наприклад, викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262) або порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів (ст. 320), тоді як Конвенція ООН проти корупції від 31 жовтня 2003 р. не згадує про такі злочини [6].

Таким чином, корупційним злочином слід розуміти передбачені виключно Кримінальним кодексом України суспільно небезпечні та карані умисні діяння, які містять ознаки корупції та вчиняються спеціальними суб'єктами з використанням свого службового становища з корисливих мотивів. Корупційні злочини необхідно розглядати як системоутворюючі компоненти корупції та одночасно мати типові риси суспільно небезпечних діянь, передбачених Кримінальним кодексом

України. Їх перелік слід розширити та уточнити, при цьому корупційними слід визнати і ті злочини, які вчиняються «службовою особою з використанням службового становища» (а не лише «шляхом зловживання службовим становищем»).

Література

1. Скулиш В.Є. Норми про корупційні злочини як необхідна складова Особливої частини Кримінального кодексу України. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці: Чернів. нац. ун-т, 2013. Вип. 660. С. 106–110.

2. Виговська А.В. Кримінальна відповідальність за корупційні злочини за вітчизняним і зарубіжним кримінальним законодавством: порівняльна характеристика. *Правова держава*. 2010. Вип. 21. С. 351–357.

3. Альтернативний звіт з оцінки ефективності впровадження державної антикорупційної політики. Київ: ФОП Москаленко О.М. 2019. С. 291–292.

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18.

5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131 (із змінами).

15. Савченко А.В. Корупційні злочини в Україні: проблеми кримінально-правового розуміння. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 3. С. 211-219.

УДК 35.01(043.2)

Матвійчук А.В., д.філос.н., доцент,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка С. Дем'янчука», м. Рівне, Україна

РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ПОЛЬЩІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Принциповою для розвинених демократій характеристикою державного управління є орієнтованість на задоволення інтересів суспільного розвитку, забезпечення прав і свобод громадян. Водночас, складні політичні, соціальні, економічні і науково-технологічні процеси, що відбуваються нині у глобалізованому світі зумовлюють необхідність реформування державного управління, перегляду змісту й характеру діяльності уповноважених суб'єктів у цій царині, зрештою перегляду питання, хто може бути залучений до державного управління і в якій мірі. Україна опинилася у парадоксальній ситуації, коли на тлі майже тридцятирічних дискусій та певних практичних кроків, наша держава все одно не змогла увійти до когорти успішних країн, зокрема щодо якості